

GODIŠNJE IZVJEŠĆE O RADU 2012.

Zagreb, 1. veljače 2013.

SAŽETAK

a) razvoj i organiziranje međunarodne filmske manifestacije: Udruga je radom na međunarodnoj filmskoj manifestaciji 25 FPS Internacionalnom festivalu eksperimentalnog filma i videa nastavila promovirati nekomercijalne oblike audiovizualne i filmske umjetnosti, poticati kreativni umjetnički rad domaćih i stranih umjetnika, razvijati mrežu volontera i širiti bazu stalnih suradnika.

b) razvoj infocentra i medijateke te edukacijske aktivnosti: Udruga je dalje radila na osiguravanju uvjeta za projekt izvaninstitucionalnog infocentra i medijateke za kratki film Kratka baza te na popisivanju jedinica i uključivanju suradnika za rad. Sudjelovala je predavanjima u Filmskoj školi Kino kluba Split.

c) razvoj izdavačke djelatnosti: Pripremila su se dva knjižna izdanja za objavljivanje u 2013. godini: *Umjetnost sinestezije* (zbornik) i *Povijest eksperimentalnog filma i videa* (A. L. Rees).

d) jačanje vidljivosti i promocija kratkog filma: Udruga se aktivno uključila u predstavljanje domaćeg kratkometražnog filma na specijaliziranim domaćim i stranim događanjima i sajmovima. Povezivala s dionicima koji promiču kratkometražnu filmsku produkciju, lobirala za veću cirkulaciju hrvatskih audiovizualnih djela u međunarodnom okruženju te započela otkup filmova za prikazivanje na javnoj televiziji.

e) diverzifikacija resursa: Udruga je u 2012. godini postala korisnica institucionalne potpore Nacionalne zaklade za razvoj civilnog društva te je ostvarila nepovratnu potporu za ulaganje u marketing prema projektu Ministarstva kulture *Poduzetništvo u kulturi*.

Udruga 25 FPS u 2012. godini je promijenila vizualni identitet angažiranjem novog dizajnera, te je izradila novu internetsku stranicu www.25fps.hr koja uključuje novoizrađeni arhiv svih filmova prikazanih na dosadašnjim festivalskim izdanjima (831 jedinica).

Udruga 25 FPS imala je 2 zaposlena, 14 vanjskih suradnika i 14 volontera u 2012. godini.

a)
RAZVOJ I
ORGANIZIRANJE
MEĐUNARODNE
FILMSKE
MANIFESTACIJE

25 FPS Internacionalni festival eksperimentalnog filma i videa (osmo izdanje)

Osmi 25 FPS Internacionalni festival eksperimentalnog filma i videa održao se od 25. do 30. rujna 2012. godine u zagrebačkom Studentskom centru. Kao nekomercijalni domaći filmski festival, čiji program prikazuje eksperimentalni, alternativni, nenarativni film i suvremene „proširene“ medijske koncepte, okupio oko 4 tisuća gledatelja (*procjena prema brojanju publike i glasačkim listićima*) i 44 festivalska gosta. Izbor filmova i gosti koji posjećuju 25 FPS potvrđuju da je sadržajni smjer i agilnost organizatora u samom vrhu svjetskog festivalskog kruga, jer uspješno anticipira mlade filmaše i nove estetske smjerove kinematografije.

Program:

- *natjecateljski program (8)*,
- *žiri predstavlja (3)*,
- *performansi proširenog filma (4)*,
- *program hrvatskih suvremenih eksperimentalnih filmova (1)*,
- *historijski program hrvatskih eksperimentalnih filmova (1)*,
- *posebne projekcije (10)*.

Medijski odjek festivala bio je opsežan uz priloge na Hrvatskoj televiziji (HRT1, HRT2, HRT3), dnevnim izvještajima i intervjuima Jabuke TV, kritikama u *Zarezu* i na Hrvatskom radiju. Zabilježeno je ukupno objava: 31 radijska, 9 televizijskih, 24 u tiskanim medijima i 98 internetskih; objavljeni su oglasi – *banneri* na 9 internetskih portala, u tiskanim medijima (*Zarez*, *Filmonaut*, katalog EMAF-a), te *newsletter* najave pretplatnika portala *havic.hr*, *shortfilm.de* i *expcinema.com*. S obzirom na postojeću zastupljenost kulture i filmske kritike u tiskanim i elektroničkim medijima organizatori su zadovoljni medijskom prisutnošću i vidljivošću.

Hrvatski Telekom 2012. godine prvi put je partnerski podržao festival i bio medijski pokrovitelj. Za trajanja festivala u MAXtv videoteci mogao se besplatno pogledati izbor filmova iz programa, te je također izgrađena internetska infrastruktura za festivalski centar, organizirana videoteka za pregled filmova i osigurana komunikacijska baza za festivalsko osoblje i organizatore.

Festival 25 FPS u 2012. godini i dalje je jedini hrvatski festival koji prikazuje radove na svim filmskim i video formatima: 8 mm, 16 mm, 35 mm, Betacam SP, Digital Betacam SP, HDCAM. Velika pozornost koja se pridaje filmskoj ili video projekciji direktno pridonosi medijskoj pismenosti, brizi za tehnologiju i prezentaciju, što je jedan od ključnih zadataka 25 FPS-a od samoga početka.

Na festival je prijavljeno 1.200 filmova, a prikazano je sveukupno 78 filmova, od čega 32 u natjecateljskom programu. Uz nagrade međunarodnog žirija, žirija kritike, nagradu publike, već četvrtu godinu dodijelila se i Nagrada Fujifilm, 20 minuta u 35 mm vrpci. Popis nagrada dostupan je u festivalskom arhivu na www.25fps.hr.

Hrvatski program *Focus on Croatia* važan je festivalski program za prezentaciju nove produkcije hrvatskog inovativnog filma. Mjesto je susreta domaćih i stranih profesionalaca te je međunarodnim gostima neizostavna projekcija gdje mogu uspostaviti izravan kontakt s domaćim autorima i time se utječe na daljnji festivalski život domaćih radova. Prema reakcijama prisutnih profesionalaca i uzetih filmova za daljnje selekcije međunarodnih festivala, ovogodišnji *Focus on Croatia* je u odnosu na prethodna izdanja ponudio najkvalitetniji sadržaj.

Programi *Žiri predstavlja*, posebne projekcije *Ode filmu* te *Kino 23* donijeli su ključne radove povijesti filma i filmske avangarde, primjerice Malcolm Le Grice, Stan Brakhage, Chantal Akerman, Pere Portabella, Georges Méliès, Robert Breer, Bruce Conner, Alejandro Jodorowsky. Programom *Ode filmu* općenito se istaknula važnost analognog medija na zalasku za filmsku umjetnost. Prije svakog natjecateljskog bloka projicirana su originalna ostvarenja snimljena na vrpci koja su upravo zbog

specifičnosti medija utjecala na oblikovanje filmske povijesti i umjetnosti.

Program hrvatske filmske baštine *Splitske fosforescencije – 60 godina Kino kluba Split* premijerno je prikazao izbor radova iz bogate povijesti filmskog kluba nastalih između 60-ih i 80-ih godina prošloga stoljeća te omogućio priliku za revalorizaciju hrvatskog filma toga razdoblja i međunarodnu kontekstualizaciju. Prema upitima nekolicine festivalskih selektora najmanje dva filma prikazat će se u 2013. godini na međunarodnoj sceni.

Pojedini radovi prikazani su kao dvostruke 16-milimetarske projekcije što je zahtijevalo kompetenciju i pokazalo izvrsnost osoblja koje festival regrutira. Iznimna zainteresiranost publike za takve radove potkrepljuje činjenicu da voditelji zagrebačkih kina imaju vrlo malo snage, volje ili resursa za razvijanje kinorepertoara te da su festivali i dalje samo trenutačna zamjena za kvalitetni filmski program što je u kontekstu edukacije gledatelja i razvijanja interesa za filmsku umjetnost gotovo neodrživo.

Glazbeno-filmske izvedbe uživo – performansi proširenog filma i dalje su iznimno posjećeni festivalski sadržaji. Ti produkcijski i tehnički zahtjevni nastupi na festival su uvedeni 2008. godine, a loša tehnička opremljenost, nedostatak i nekompetentnost ljudskih resursa znatno podiže cijenu pojedine izvedbe. Iz tih je razloga cijeli program *Expanded Cinema* realiziran u koprodukciji s Kulturnom promjene Studentskog centra u Zagrebu, a gostovanje svjetskih zvijezda proširenog filma Sandre Gibson i Luisa Recodera organizirano je u koordinaciji s Kinom Bozar briselskog Palais des Beaux-Arts. Također se postavilo ključno djelo iz povijesti pravca britanske autorice Lis Rhodes (dvoekranska 16-milimetarska instalacija *Glazba svjetla*), a Festival 25 FPS koproducirao je domaću audio-vizualnu izvedbu *Splitske rekonstrukcije East Rodeo*. Trenutačno najpopularniji domaći bend nezavisne glazbe improvizirao je na odabrane filmove iz arhiva Kino kluba Split čime se privukla pažnja na domaću filmsku baštinu na neuobičajen i originalan način.

Festivalska videoteka u kojoj se moglo pregledavati filmove iz natjecateljskog programa te hrvatske filmove iz programa *Focus on Croatia* i *Splitske fosforescencije – 60 godina Kino kluba Split* radila je u predvorju Studentskoga centra. I dalje naviku odlaska u videoteku imaju većinom strani posjetitelji, iako se i domaći profesionalci potiču na njezino korištenje. Videoteka osim kratkog eksperimentalnog filma nudi dokumentarne, animirane i igrane filmove.

Izdanje 2012. financijski su podržali Gradski ured za obrazovanje, kulturu i šport Grada Zagreba, Hrvatski audiovizualni centar, Studentski centar Sveučilišta u Zagrebu - Kultura promjene, Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva, Ministarstvo kulture i Francuski institut u Zagrebu.

Partneri festivala bili su Fujifilm, Hrvatski Telekom, Kino klub Zagreb i Kino klub Split, a sponzori Filmtechnik, DHL, Hotel Astoria, Hotel Laguna, Presscut, Stella Croatica, Rakije Perković i Rezolucija. Medijski pokrovitelji festivala bili su tportal.hr, Filmonaut, Zarez, Radio 808, Radio Student, Kulturpunkt, H-Alter, Queer.hr, Pogledaj.to, Filmski.net i Moj film.

b)
**RAZVOJ
INFOCENTRA I
MEDIJATEKE TE
EDUKACIJSKE
AKTIVNOSTI**

Višegodišnje razvijanje inicijative pod nazivom *Kratka baza* kao istraživačko-edukacijskog centra s medijatekom koja sadrži kratke filmove različitih žanrova prikupljenih tijekom osmogodišnjeg djelovanja Udruge. Arhiv do prosinca 2012. broji 2.400 filmova. *Kratka baza* otvorit će se u prvoj polovici 2013. godine.

Udruga je radila na osiguravanju tehničkih uvjeta za projekt izvaninstitucionalnog infocentra i medijateke za kratki film *Kratka baza*. U drugoj polovici godine uključio se stručni suradnik koji je popisivao i obrađivao filmske jedinice.

Nastavila se suradnja s Kino klubom Split te je članica Udruge Sanja Grbin održala dva predavanja u prosincu 2012. s temom *Suvremene prakse u eksperimentalnom filmu i umjetničkom videu* a u sklopu Filmske škole Kino kluba Split.

c)
**RAZVOJ
IZDAVAČKE
DJELATNOSTI**

Pripremala su se dva knjižna izdanja za objavljivanje u 2013. godini. Za četvrtu knjigu iz edicije Kvadrati sekunde *Umjetnost sinestezije* redigirali su se tekstovi, a za petu knjigu iz edicije, A. L. Rees *Povijest eksperimentalnog filma i videa* radilo se na prijevodu. Do odgađanja objavljivanja *Umjetnosti sinestezije* došlo je zbog promjena u uredništvu.

d)
**JAČANJE
VIDLJIVOSTI
I PROMOCIJA
KRATKOG
FILMA**

Udruga je sudjelovala u organizaciji hrvatskog predstavljanja na 27. Sajmu kratkometražnog filma pri najvećem europskom festivalu za kratki film u Clermont-Ferrandu (siječanj-veljača 2012). Povezivala s dionicima koji promiču kratkometražnu filmsku produkciju, lobirala za veću cirkulaciju hrvatskih audiovizualnih djela u međunarodnom okružju.

Udruga je u rujnu 2012. bila domaćin sastanka upravnog odbora novojavljajuće međunarodne organizacije Short Circuit kojoj je u središtu pozornosti kratki film, festivali, produkcija i distribucija. Šireći svoje usluge Udruga je počela otkupljivati filmove za prikazivanje na javnoj televiziji radi veće prisutnosti kratkog filma u javnom prostoru.

e)
**DIVERZIFIKACIJA
RESURSA**

Udruga je u 2012. godini postala korisnica institucionalne potpore Nacionalne zaklade za razvoj civilnog društva. Ova vrsta potpore omogućila je početak dugoročnijeg planiranja, organizacije i stabilizacije u Udruzi, te je Udruga prošla radionicu strateškog planiranja. Udruga je također ostvarila nepovratnu potporu za ulaganje u marketing prema projektu Ministarstva kulture *Poduzetništvo u kulturi*.

**PREZENTACIJA
I PROMOCIJA
AKTIVNOSTI
UDRUGE,
FESTIVALA
25 FPS I
KRATKOMETRA-
ŽNOG EKSPERI-
MENTALNOG
FILMA U
INOZEMSTVU**

Članica Udruge Mirna Belina sudjelovala je u međunarodnom žiriju za Veliko natjecanje Svjetskog festivala animiranog filma Animafest Zagreb (svibanj/lipanj 2012).

Udruga 25 FPS bila je sudjelovala je na festivalu hrvatske kulture u Francuskoj *Croatie, la voici* – višemjesečnom nacionalnom predstavljanju diljem Francuske. U listopadu 2012. Festival 25 FPS pozvan je u Cerbère–Portbou da predstavi hrvatske umjetnike Anu Hušman i Vladislava Kneževića.

Članica Udruge Sanja Grbin sudjelovala je u međunarodnom žiriju sekcije U.V.O. (Undefined Visual Objects) u studenom 2012. na belgijskom festivalu Le 40 festival du court métrage de Namur: MÉDIA 10-10.

Na 41. međunarodnom filmskom festivalu u Rotterdamu (siječanj-veljača 2012) članica Udruge Marina Kožul na poziv festivalske direkcije priključila se savjetnicima rotterdamskog festivala za kratki, eksperimentalni i animirani film.

Predstavnice Udruge također su sudjelovale na sljedećim međunarodnim filmskim festivalima na direktan poziv direktora ili njihovih programera: Sonic Acts u Amsterdamu (veljača 2012), Festival austrijskog filma Diagonale u Grazu (ožujak 2012), 25. europski festival medijske umjetnosti EMAF u Osnabruecku (travanj 2012), 58. međunarodni festival kratkog filma u Oberhausenu (travanj/svibanj 2012), te festivali Kontraste u Kremsu (listopad 2012) i Viennale u Beču (listopad-studen 2012).

Pored redovnog prisustvovanja na europskim manifestacijama ključnim za međunarodnu kratkometražnu profesionalnu filmsku zajednicu, Udruga je informirala, lobirala i predlagala noviju hrvatsku produkciju svojim partnerima i suradnicima u inozemstvu, pogotovo onima koji su već upućeni u recentnu produkciju.

POPIS DONATORA, PARTNERA I SPONZORA U 2012. GODINI

Donatori i pokrovitelji

- Gradski ured za kulturu, obrazovanje i šport Grada Zagreba
- Hrvatski audiovizualni centar
- Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva RH
- Ministarstvo kulture RH
- Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva
- Studentski centar Sveučilišta u Zagrebu - Kultura promjene

Kulturni centri i veleposlanstva

- Francuski institut u Zagrebu

Tvrtke i obrti

- Best Western Premier Astoria
- Bonobostudio d.o.o.
- DHL d.o.o.
- Filmtechnik BV
- Hotel Laguna d.d.
- Hrvatski Telekom d.d.
- Hulahop d.o.o.
- I&I d.o.o. FUJIFILM
- Marko G. d.o.o.
- MDM Perković
- Presscut d.o.o.
- Rezolucija d.o.o.
- Stella Mediterranea d.o.o.

Udruge i ustanove u kulturi

- Blank – filmski inkubator
- Hrvatski filmski savez
- Hrvatska radiotelevizija
- Kino klub Split
- Kinoklub Zagreb
- Klubvizija SC
- Kulturtreger
- Ružičkina kuća – Hrvatski dom Vukovar
- Ustanova Zagreb film

Hrvatski filmski festivali

- Motovun Film Festival
- Svjetski festival animiranog filma – Animafest Zagreb

Međunarodni filmski i novomedijski festivali

- Diagonale – Festival des österreichischen Films (Graz), Austrija
- European Media Art Festival – EMAF (Osnabrueck), Njemačka
- Festival International du Court Métrage Clermont-Ferrand, Francuska
- International Film Festival Rotterdam, Nizozemska
- Internationale Kurzfilmtage Oberhausen, Njemačka
- Kontraste Festival (Krems), Austrija
- Le 40 festival du court métrage de Namur: MÉDIA 10-10, Belgija
- Rencontres cinématographiques de Cerbère-Portbou, Francuska
- Sonic Acts Festival (Amsterdam), Nizozemska
- Viennale – Vienna International Film Festival (Beč), Austrija

Međunarodne udruge i institucije

- Bozar – Palais des Beaux-Arts, Belgija
- Kurzfilmagentur, Njemačka
- Sauve qui peut le court métrage, Francuska

Medijski pokrovitelji projekata

- Filmonaut
- H-Alter
- Kulturpunkt
- Moj film
- Pogledaj.to
- Radio 808
- Radio Student
- Tportal
- Zarez
- Queer.hr

O projektima i aktivnostima Udruge 25 FPS u 2012. godini objavljeno je 139 minuta radijskih i televizijskih objava te 157 objava u tiskanim medijima i internetskim portalima.

Večernji list,
24. 9. 2012.

→ Pregled avangardnih filmskih noviteta

Film "Big In Vietnam" dobitnik je Zlatnog tigra za najbolji kratki film na festivalu u Rotterdamu AMRO VL

Sutra počinje 25 FPS

Eksperimenti o Fukushimi, Hitleru i propasti Zapada

PRVI PUT U KINU

Vidjet ćemo godinama nedostupnu "Svetu planinu" A. Jodorowskog

Milena Zajović/VLM
milena.zajovic@vecernji.net

U zagrebačkom Studentskom centru sutra počinje 25 fps, festival eksperimentalnog filma koji će nas u šest dana upoznati s novitetima iz svijeta filmske avangarde. Ovogodišnja selekcija vrlo je atraktivna, a kreće se od festivalskih hitova poput "Big in Vietnam" (Zlatni tigar za najbolji kratki film u Rotterdamu) u glavnoj

Konferencija spaja glumce koji su glumili Hitlera

Ovogodišnji izbor filmova ide od Mellesova "Put na mjesec" u Odi filmu

konkurenciji do kulturnih arhivskih filmova poput Mellesova "Put na mjesec" u programu Ode filmu.

Na nebu ili na tlu?

U samoj konkurenciji čekaju nas radovi poznatih videoumjetnika poput Nicolasa Provosta, čiji je film "Diriljive priče" sačinjen od niza tuđih snimki leta putničkog Boeinga, zabilježenih kamerama putnika, pilota aviona koji lete blizu njega ili pak promatrača sa zemlje. Iako se nerijetko radi o komercijalnim video-ustrajama ili potpuno amaterskim, osobnim snimkama, Provost ih vješto kombinira tvoreći novi, fikcionalni narativ u čijoj pozadini čujemo razgovor muškarca i žene, nesigurnih

nalaze li se oni u avionu ili na tlu, te o kakvom se planu dogovaraju. Već dostupnim materijalom, ali onim igranofilmskim, poslušio se i Norbert Pfaffenbichler, čija je "Konferencija" groteskan kolaž u kojem se metodom kadra-protukadra spajaju krupni planovi 85 glumaca koji su od 1940-ih do danas glumili - Hitlera.

Promašaji ekspanzije

Još jedna rotterdamska zvijezda u programu japanski je umjetnik Takashi Makino, koji je inspiriran katastrofom u Fukushimi nizom poetičnih zračnih snimki prikazao Tokio kao živi organizam u kojem se rast i razvoj isprepliću s urušavanjem i prodiranjem samoja sebe. U kontekstu (ne) prolaznosti materijalnog, zanimljiv je i eksperimentalni dokumentarac Malta McCormicka "Tako svjetla budućnost", u kojem autor prikazuje niz napuštenih stambenih, turističkih i vojnih objekata, gradove-duhove koji na jezovit način svjedoče o promašajima ekspanzije američkog Zapada. Kao posebnu poslasticu za kraj ističemo hrvatsku kinopremijeru mitske "Svete planine" kultnog stripaša i filmaša Alejandra Jodorowskog, čiji nam je film zbog komplikacije s autorskim pravima bio nedostupan punih 36 godina!

U "Palačama milosrđa" G. Abrantesa i D. Schmidta dvije djevojke uživaju se u fantazije bake

ALEJANDAR JODOROWSKI PRV

Jodorowsky je rođen u Čileu kao dijete ukrajinskih Židova, a formativne godine je proveo u Parizu

FILM KOJI SU OBOŽAVALI BEATLES

Glavnu ulogu je trebao glumiti George Harrison, ali je odustao zbog scene pranja anusa

ZABRANJENO VOĆE NIKADA GA NIJE BILO NA KINO REPERTOARU

PIŠE
NENAD POLIMAC

Veliki natpis upozorava: "Kristovi na prodaju". Lopov koji frapantno podsjeća na božjeg sina iskorišten je kao model za odljev: iz kalupa su napravljeni deseci plastičnih figura za kojima vlada velika potražnja. Kraj njih stražari punačka opatica, koja je zapravo preodjeveni muškarac.

Blasfemično? Zapravo, niste vidjeli još puno toga, jer ova scena je tek djelić filma "Sveta planina", koji će u su-

botu uvečer biti prikazan u zagrebačkom Studentskom centru u povodu zatvaranja ovogodišnjeg 25 FPS-a, festivala eksperimentalnog filma i videa. Na "Svetu planinu" svraćamo pažnju ne zbog neosporne provokativnosti, nego činjenice da je to prvo ostvarenje kulturnog redatelja i autora stripova Alejandra Jodorowskog koje se probilo do našeg repertoara.

Psihodelični vestern

Početak sedamdesetih taj je filmaš za nas bio zabranjeno voće. Posvuda smo čitali o njegovom psihodeličnom vesternu "El Topo", kojeg su u Americi prikazivali na ponocnim predstavama, gdje je

stekao strasne poklonike u Johnu Lennonu i Georgeu Harrisonu, ali smobili bili svjesni da nešto tako bizarno nikad neće zaintrigirati naše distributere. Beatlesi su nagovorili Allena Kleina, predsjednika Applea, da uloži milijun dolara u njegov idući film "Sveta planina", u kojem je Harrison trebao glumiti spomenutog Lopova, ali je odustao kada je Jodorowsky inzistirao na sceni pranja anusa: enigmatično djelce izazvalo je skandal i neko se vrijeme prikazivalo u rasprodanim kinima, u terminima u kasne sate, sve dok ga Klein nije povukao iz distribucije, razočaran jer se Jodorowsky nije htio prihvatiti ekraniza-

VI PUT MEĐU HRVATIMA

Na zatvaranju
25 FPS-a sutra
u SC-u bit će
prikazana
kulturna 'Sveta
planina'

cije romana "Priča o O". Redatelj je, naime, ocijenio da je roman Anne Desclos eksploatacijska roba, a on se upravo uputio u finese feminizma, tako da je radije prionuo na adaptaciju glasovitog SF romana "Dine" i dugo uživao podršku njegova autora Franke Herberta, sve dok nije procijenjeno da je projekt suviše rizičan. Filmska prava poslije je otkupio Dino de Laurentis i režiju povjerio Davidu Lynchu, velikom obožavatelju Jodorowskog, no kada je ambiciozni spektakl pretrpio krah, bilo je jasno zašto su se oprezniji producenti klonili toga romana.

Nemiri u publici

Jodorowsky je rođen 1929. u Čileu, dijete ukrajinskih Židova, formativne je godine proveo u Parizu, gdje se bavio teatrom i pantomimom, a u Mexico Cityju je 1967. snimio svoj cjelovečernji prvijenac "Fando i Lis", crno-bijelu nadrealističku grotesku o mlađiću koji vozi na kolicima svoju nepokretnu curu i traži obećani grad. Bilo je tu utjecaja Buñuela i Fellinija, simbola tipičnih za amaterske filmove (osobito je provokativna bila scena u kojoj jedan od likova stavlja zmijske u razbijeno međunožje neke lutke), a premijera na Acapulco film festivalu nije prošla dobro, jer je film izazvao nemire u publici i zabranjen je za prikazivanje.

Nakon "El Topa" Jodorowskom više nitko nije mogao ništa, postao je jedno od posvećenih imena svjetske umjetnosti, čije je projekte bilo teško i skupo realizirati, ali za čije se društvo otimala svjetska elita. Na osobitoj cijeni mu je strip "Incal", čije su različite epizode ilustrirali legendarni Moebius i Novosadanin Zoran Janjetov, a koji je

Enigmatično i skandalozno djelce o potrazi za smislom vizualno je impresivno

prilično utjecao na "Peti element" Luca Bessona. Nakon "Svete planine" potpisao je još samo jedan prestižan film, meksičko-talijansku koprodukciju "Sveta krv" (1989.), a od 1990. više nije uspio snimiti nijedno ostvarenje. Njegov testamentarni rad "Ples stvarnosti", koji se bavi odrastanjem u Čileu, navodno je u fazi postprodukcije.

Nerazgovijetan doživljaj

Ukoliko pohađate sutra na "Svetu planinu", pripremite se na neobičan i ne posve razgovijetan umjetnički doživljaj. Mnogo toga ostat će vam nejasno, no ukoliko vas se film izuzetno dojmi, pokušajte nabaviti englesko DVD izdanje s audiokomentarom Jodorowskog: zakučasta fabula u trenu će postati jasna.

Naime, u vrijeme snimanja filma autor se nadahnjivao zagonetkama Tarota, zen budizmom i šamanizmom, pokušavajući tumačiti svijet uz pomoć drevnih misterija. "Ove biljke imaju snagu, jer nisu razblažene kultiviranjem", tumači jedan od protagonista, a to je i jedna od tema filma, traženje svrhe svijeta koji su ugrozile civilizacija. Ipak, filozofiranje nije glavni adut "Svete planine" nego vizualni prosede, nakrčan začudnim slikama, koji je Jodorowskom pribavio izniman status u svjetskoj kulturi. ●

ŠIRENJE PODRUČJA RODA

OVOGODIŠNJE IZDANJE 25 FPS-A, UZ PRIKAZANO OBLIJE KVALITETNE SUVREMENE I POVJESNE FILMSKE PRODUKCIJE UNUTAR OVE DISCIPLINE, OTVORILO JE I PROSTOR PITANJU DEFINICIJE EKSPERIMENTALNOG FILMA KAO TAKVOG

PETRA BELC

25 FPS, 25. do 30. rujna, Studentski centar, Zagreb

Promatramo li filmsku vrstu kao majku, a rodove kao njezinu djecu, prema eksperimentalnom se filmu često ponašamo kao prema onome za kojega ćemo složno ustvrditi da izrazito ozbiljno, kompleksno i inteligentno promišlja stvari, ali je iz istog razloga ujedno i najmanje zabavno društvo. Za razliku od ostalih filmskih disciplina unutar kojih je poželjno, a ponekad i nužno, zadovoljiti obrascu žanra odnosno zadane strukture naracije, eksperimentalni film u svojoj seži nosi teorijsku potku: on polemizira, propitkuje, ruši, istražuje i mijenja granice područja u kojem se nalazi, a da bi njegova inovativnost ili djelovanje uopće bili kvalitetni, te je granice morao prethodno dobro upoznati kako bi se njima mogao poigravati. Unutar polja alternativnog filma, kako navodi Turković u članku "Što je eksperimentalni (avangardni, alternativni) film" istraživala su se različita područja inače nepromjenjivih značajki filmske kulture — od njegove prikazivačke prirode i narativnosti, preko izbora teme i namjere autora do same materijalnosti filma i medijskih razgraničavanja — što je s vremenom omogućilo stilske i žanrovske diferencijacije unutar rodne discipline. Zahvaljujući pionirima roda danas tako imamo apstraktni film, strukturalni film, *found footage* film, avangardni dokumentarizam i niz drugih "žanrova" što nas dovodi do pitanja eksperimenta u filmu, a time i opravdanosti termina "eksperimentalan" kao krovnog pojma ove discipline. Eksperiment je uvijek samo početak i po svojoj je definiciji istraživanje unaprijed zadane hipoteze, a kako Turković u već spomenutom članku kaže, "većina se današnjih eksperimentalista upušta u tipski poznato područje, u kojem, kao i filmisti dominantnog filma, nastoje osvojiti vlastiti pristup, dati onome što rade biljeg osobne osjetljivosti, opažajne pronicljivosti i izvedbene dosjetljivosti". Bi li možda "alternativni film" bio prikladnija kategorija?

ŠIRENJE PODRUČJA RODA Ova se klasifikacijska manjkavost mogla osjetiti u strukturi onog 25FPS-a, koji je od ove godine uveo i jednu novinu: umjesto dosadašnjih dvadeset u konkurenciju su se mogli prijaviti i filmovi u trajanju do 60 minuta. Da je riječ o festivalu revijalnog karaktera, potreba za pojmovno popustljivijim krovnom terminom odnosno određenjem možda se uopće ne bi dovela u pitanje, no činjenica da su se pod egidom eksperimentalnog najčešće rodno i žanrovski raznovrsni filmovi — nagrade jesu četiri, ali kategorija je samo jedna — nekima od radova neopravdano nije bila u prilogu, kako s evaluativnog tako niti s aspekta gledateljskog iskustva. Sama konkurencija sastojala se od 32 filma i u skladu s dosadašnjom praksom podijeljena je u zasebne cjeline odnosno programe od kojih su svakog dana, omedene kvalitetnim popratnim sadržajem, prikazane po dvije. Unutar konkurencije našlo se i nekoliko naslova iz ovogodišnje rotterdamke

selekcije kratkog filma, od kojih su čak dva bila pobjednička — polusatni igrani film *Big in Vietnam* Francuskinje Mati Diop i dvadesetominutni *Generator*, u kojemu se prikaz Tokija iz prišće perspektive dovodi do razine apstrakcije, japanskog redatelja Takashija Makina. *Moving Stories* Belgijanca Nicolasa Provosta sa svojim impresivnim *stock* snimkama letećeg Boeinga djelovale su poput blockbustera alternativnog filma, i uz kompjuterski generirano pokretne čestice — praćene vrlo intenzivnim zvukom — filma *Veerd* nizozemskog kolektiva Telesystems, bile su jedno od najčešće spominjanih imena festivala među poznavateljima i ljubiteljima discipline. Uz očekivane kraće apstraktne odnosno djelomično apstraktne filmove (*Deep Red* Nizozemke Esther Urtus, *Forêt d'expérimentation* Austrijanke Michaelle Grill), teksturalni i strukturalni istraživanja (*Crusto* Amerikanca Alexandra Stewarta ili *Village, Silence!* Amerikanke Deborah Stratman) te meditacije o arhitektonskom naslijeđu (*Future so bright* Amerikanca Matta McCormicka, *Kreis W*, *Neustadt* Austrijanca Johanna Lurfa) kakve se očekivano nalaze unutar jasnih granica discipline, u konkurenciji su se našli i neki narativno-igrani filmovi (*Places of Pity* Abrahantes i Schmidta, *Agatha Beatrice Gibson*, već spomenuti *Big in Vietnam* i *A Place Where Life Was Captured* Arjena de Leeuwa) zbog kakvih je moguće postaviti već spomenuto pitanje disciplinskog krovnog pojma. Rodovska su se hibridnost i medijsko preklapanje mogli pronaći i u ovogodišnjem programu *Focus on Croatia*, u kojem su od osam prikazanih filmova tri radena tehnikom *stop* odnosno *psitacion*-animacije, četiri animirana (jedan doduše koristi i dio snimljenog materijala) i jedan "živo snimani".

HRVATSKI UNDERGROUND I ANGLAFONA FILMSKA PROŠIRENJA

Već spomenutom popratnom programu s druge strane nemoguće je pronaći zamjerku. Programi *Expanded Cinema*, *Ode* filma i *Žiri* predstavlja izvrsna su prilika za gledanje vrijednih, kulturnih i kvalitetnih radova iz povijesti (ili onoga što je trenutno u modi) discipline na velikom platnu. Članovi žirija Daichi Saito i Sergio Fant tako su nam omogućili Brakhageov klasič *Passage Through: A Ritual* (*Saito*) i prvi film Chantal Akerman *Sauve ma ville* (*Fant*), dok su zahvaljujući selektorima prikazani nedavno restaurirana ručno bojana verzija Méliès-ovog *Put na mjesec* s glazbenom podlogom francuske elektro-skupine Air, filmovi Richtera i Angera (među ostalima), a na samom zatvaranju festivala i kulturna fantazmagorija religijskog karaktera čileanskog redatelja Alejandra Jodorowskog, *Sveta planina*. Unutar popratnog sadržaja ipak posebno valja izdvojiti jedan od, barem je to za domaću publiku trebao biti, najljepših festivalskih programa — "Mediterranske fosforescencije". Povodom šezdesete obljetnice postojanja Kino kluba Split i zahvaljujući angažmanu njegove predsjednice, Sunčice Fradelić, na velikom je platnu šira javnost imala priliku vidjeti deset kratkih filmova iz arhive KKS-a, hrvatskih afirmiranih autora i filmskih amatera; Verzotti, Mustać, Tasić,

Zafranović, Nakić, Fradelić i Bezić na platnu su društvo pravili i jednoj dami, Dunji Ivanišević, čiji je film *Zemsko* najavljen kao "jedan od prvih feminističkih naslova hrvatske kinematografije". Naglašena strukturalnost i nještimitični neprekidni kadrovi zajedničko su obilježje prikazanih filmova, od kojih su sjajne Verzottijeve *Florescencije*, u kojima kamerom iz ruke bilježi dnevnu i noćnu vizuru Splita uz ubrzan ritam Charlesove skladbe *I've Got a Woman*, tip filma kakav natjera sreće da zalupa jače i dojavi intelektu kakva je šteta što se dragocjena baština hrvatskog alternativnog filma ne njeguje u mjeri u kojoj to zaslužuje. Dio ovih filmova prikazao se i u sklopu programa proširenog filma pod nazivom "Splitske rekonstrukcije", a radilo se o glazbeno-filmskom performansu u kojemu je avant-rock bend East Rodeo za vrijeme projekcije uživo izvodio glazbu skladanu posebno za ove dragocjene mediteranske filmske minijature. Ostatak programa proširenog filma u savršenom su balansu podijelili filmsko-svjetlosna instalacija britanske autorice Lis Rhodes *Light Music* iz 1975. godine (klasič svoje vrste, inače u stalnom postavu londonskog Tatea) i dva suvremena performansa njujorškog dua Sandre Gibson i Luisa Recodera — *Untitled* i *Aberration of Light*. Oba se ova potonja djela izvode pomoću dva 16 odnosno 35 milimetarska projektorja i filmske vrpce te uz glazbenu pratnju Olivie Block, a vrlo bi ih nepravedno bilo jezično opisivati: prošireni je film prije svega iskustvo gledanja i osjećanja, i niti jedno pojašnjenje nije u stanju dočrpati emocionalnu i intelektualnu transpoziciju gledatelja u meditativni svijet koji su, rušenjem granica između medija, autori zajednički uspjeli stvoriti.

NAGRADENI FILMOVI Budući da ime uvijek nužno i definira fenomen, već spomenuta egida natjecateljske je filmove (neopravdano) pozicionirala u istu ravan pa je nemoguće otići se dojmom kako je finalna izbor u kategorijskom smislu pomalo ako ne već nepravedan, a onda sasvim sigurno (opravdano) neujednačen. Festivalski je žiri u sastavu austrijske performerice i redateljice Mare Mattuschke, japanskog-kanadskog redatelja eksperimentalnih filmova Daichija Saita te filmskog programera iz Italije, Sergia Fanta, lijepo argumentiravši odabir svoje grand prizeve dodijelio — duhovitom strukturalnom *found footage* kolažu *Conference* (*notes on film 05*) Austrijanca Norberta Pfaffenbichlera, u kojem se izmjenjuje 65 krupnih kadrova glumaca koji su u posljednjih 70 godina glumili Hitlera (Mattuschka), autofikcionalnom filmskom eseuju *The Art of Catching* Amerikanke Jessice Barsdley, koji kombinacijom arhivskih snimki i snimljenih materijala razlaže povijest floridskih močvara (Fant) te intimističkom i emocionalno intenzivnom vizualnom eseuju o nezavisnom filmskom stvaralaštvu u Indiji, *I Am Micro* indijskih autora Shumone Goele i Shai Heredie (*Saito*). Žiri kritike koji su sačinjavali Bojan Mucko, Ivan Ramljak i Igor Bezinović, nešto je radikalnije

iskoračio izvan rodnih okvira te se odlučio za portugalski jednosatni igrani film *Places of Pity* Gabriela Abrahantes i Daniela Schmidta, a radi se o naizgled značajski hermetičnom filmu koji poseže u kulturološki bazen tamne portugalske političke prošlosti i kroz odnos bake i dviju unuka na pragu puberteta, metaforički i s dozom humora komentira i ispituje seksualnost, ljubav i potrebu za vladanjem. Iako posjeduju svoju jasnu unutarnju selekcijsku logiku i već je iz njihovih naslova uočljivo da su rezultat pomnog promišljanja odabranih filmova, sami konkurencijski programi bili su donekle neujednačeni za potrebe glasanja što se uz specifičan glasački sistem odrazilo na nagradu publike, koja je tako pripala filmu *The Cloud of Unknowing* Tza Nyen Hos, singapurskog predstavnika na prošlogodišnjem Venecijanskom bijenalu. Posebno priznanje organizatora festivala, Udruge za audio-vizualna istraživanja 25 FPS, dodijeljeno je britanskom redatelju Nicku Collinsu za njegov 16 milimetarski eksperimentalni film *Dark Garden*, crno-bijelu vizualnu meditaciju raslinja iz autorovog vrta u zimi.

ALTERNATIVE Kriteriji za vrednovanje eksperimentalnog filma razlikuju se od osobe do osobe, i usporedbe s festivalskim modelima većih i jačih koji su u tržišnoj i finansijski nadmoćnijoj poziciji nikako nisu poštene, no iz takvih usporedbi ne proizlazi imperativ kopiranja matrice nadmoćnoga, već ukazuje na potrebu kreativnosti potrebne da se eventualni propusti i manjkavosti unutar postojećeg sistema riješe. Potpuno je jasno da je dvadesetak kategorija koje omogućavaju pravedniju evaluaciju, poput onih što ih ima veliki Ann Arbor Film Festival, jedan od američkih najdugovječnijih festivala nezavisnog i eksperimentalnog filma, nemoguća misija u našim uvjetima, međutim kakav manje određujući naslov poput ovoga alternativnog, na koji je još davnih dana ukazao splitski Sabor alternativnog filma, riješio bi mnoge nedoumice, otvorio znatno širi manevarski prostor, a možebitno privukao i više publike. Jer uz činjenicu da Zagreb ima svoj festival alternativnog, nezavisnog i eksperimentalnog filma koji programski prati najvažnije svjetske festivale tog profila i čiji je ulaz na sve programe pritom i potpuno besplatan, malobrojnost publike izaziva žalosno čuđenje — eksperimentalni je film nevjerovatna sloboda gledanja i doživljavanja, a sve što zahtijeva je da sjednete u mrak kinodvorane, i otvoreno mu se i bez predrasuda prepustite. ■

HRVATSKA SE KINEMATOGRAFIJA PREDSTAVLJA U FRANCUSKOJ

Film kao dio cjelokupnog stvaralaštva i identiteta

**CROATIE,
LA VOICI**

— Festival
de la Croatie
en France

Hrvatski će filmovi biti prikazani u znamenitoj pariškoj Francuskoj kinoteci i centru Pompidou, na 32. festivalu međunarodnog filma u Amiensu (gdje će Vatroslavu Mimici biti uručena nagrada za životno djelo), a kulturni će časopis Cahiers du cinema izdati i poseban podlistak o hrvatskome filmu

Scena iz filma Vatroslava Mimice "Pronetej s otoka Viševice"

PULA - Od rujna do prosinca 2012. nizom filmskih događanja hrvatska će se kinematografija predstaviti francuskim gledateljima. Hrvatski će filmovi biti prikazani u znamenitoj pariškoj Francuskoj kinoteci i centru Pompidou, na 32. festivalu međunarodnog filma u Amiensu (gdje će Vatroslavu Mimici biti uručena nagrada za životno djelo), a kulturni će časopis Cahiers du cinema izdati i poseban podlistak o hrvatskome filmu. Filmski dio sezone sastoji se od 13 različitih programa kroz koje će se francuski gledatelji moći upoznati sa suvremenom i kinotečnom domaćom igranom, animiranom i avangardnom produkcijom.

Do 30. rujna u gradiću Die-Drame blizu granice sa Švicarskom, osim filmskih projekcija, hrvatska će kinematografija biti predstavljena i konferencijama i okruglim stolovima, dok će programom Istok-Zapad (Est-Ouest) kroz pet dugo-

U fokusu Portugala i San Sebastiana

■ Posebni program ovogodišnjeg međunarodnog filmskog festivala Festioia, koji se održava od 21. do 30. rujna u Setubalu u Portugalu, posvećen je hrvatskoj kinematografiji. Na festivalu će se prikazati devet dugometražnih, osam kratkometražnih igranih i animiranih filmova te sedam filmova za djecu predškolske dobi. Uz to, u službenoj festivalskoj konkurenciji bit će prikazan dobitnik pet Zlatnih arena i aktualni hrvatski kandidat za nagradu Oscar u kategoriji stranog filma "Ljudožder vegetarijanac" Branka Schmidta.

Na svečanosti otvaranja odano je priznanje hrvatskoj kinematografiji "Kristalni deklin", dok će "Zlatni deklin" za životno djelo biti uručeni glumcu Radi Šerbedžiji. Dugometražni igrani film "Noćni brodovi" Igora Mirkovića bit će prikazan u programu debitana, a dokumentarci "Nije li život pjesma Havaja" Dane Budisavljević i "Kralj Dejana Aćimovića u programu su Man and his Environment, dok su "Fine mrtve djevojke" Dalibora Matanića u programu European Thriller.

Međunarodni filmski festival Festioia, popularno zvan

portugalski Cannes, osnovan je 1985. u Setubalu gradu četrdesetak kilometara udaljenom od Lisabona. Najtjecateljski program posvećen je filmovima iz zemalja u kojima se godišnje produciraju manje od 30 dugometražnih igranih filmova, a glavna festivalska nagrada je "Zlatni deklin".

Dodjeljuje se i Nagrada "Mario Ventura" za najbolji scenarij kratkometražnog igranog filma, nazvana po osnivaču Festioie, portugalskom spisatelju i novinaru Mariju Venturi (1936.-2006.). Tu je nagradu 2010. dobio Zvonimir

Jurić za scenarij "Žuto mjeseca".

"Košnice", dugometražni igrani film nastao u suradnji pet filmskih škola iz Zagreba (producent Ivan Kelava), Jeruzalema, Londona, Koeina i Praga, imat će predzadnjeg dana, 28. rujna svoju međunarodnu premijeru na 60. San Sebastian Film Festivalu u Španjolskoj. Film je hrvatsku premijeru imao na 58. Puli u službenoj konkurenciji, prikazan je i na Motovun film festivalu, a u San Sebastian je pozvan kao iznimka unutar programa koji prikazuje kratkometražne studentske filmove.

metražnih filmskih naslova nastojati predstaviti mnoga lica suvremenog hrvatskog društva i filma. On uključuje: "Put lubenica" (2008.) Branka Schmidta; "Neka ostane među nama" (2010.) Rajka Grlića te čak tri filma Dalibora Matanića: "Kino Lika" (2008.), "Majka asfalta" (2010.) i "Čača" (2011.).

Nakon ovoga od 5. do 7. listopada bit će prikazani eksperimentalni filmovi Ane Hušman i Vladislava Kneževića u selekciji 25 FPS-a. Internacionalnog festivala eksperimentalnog filma i videa, a od 12. do 17. listopada u centru Pompidou pak presjek hrvatskog eksperimentalnog i avangardnog filma kroz povijest, i to u osam programa. Program je osmišljen u suradnji Jonathana Pouthiera i hrvatske kritičarke i filmologinje Diane Nenadić. Poseban gost programa je hrvatski multimedijalni umjetnik Ivan Ladišlav Galeta, čiji će se odabrani radovi prikazati u centru Pompidou.

Dani hrvatske kinematografije održat će se od 13. do 17. studenoga u Parizu. Program je organizirao Hrvatski audiovizualni centar u suradnji s kulturnim francuskim časopisom Cahiers DucinÉma, čiji je stalni suradnik Vincent Malaua odabrao devet filmova koji, prema njegovom mišljenju, čine presjek suvremene hrvatske kinematografije. U sastavljanju filmskog programa francuskim kolegama od velike pomoći bili su hrvatski filmski stručnjaci Diana Nenadić, Hrvoje Turković, Tanja Vrvilo te organizacije i institucije poput Hrvatske kinoteke, Hrvatskog filmskog saveza, Zagreb filma, Internacionalnog festivala eksperimentalnog filma i videa 25 FPS te Hrvatskog audiovizualnog centra.

M. ČURIĆ